

vergadering **C219**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs

van 24 maart 2022

(Een aantal sprekers namen mogelijk deel via videoconferentie.)

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, en aan Benjamin Dalle, Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media, over het behalen van de eindtermen kritisch denken en mediawijsheid – 2129 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het tekort aan tolken Vlaamse Gebarentaal in het onderwijs – 2135 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het tekort aan doventolken in het onderwijs – 2167 (2021-2022)	8
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over klachten over machtsmisbruik bij universiteiten – 2230 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de aanpak van het grensoverschrijdend gedrag door professoren aan de Vlaamse universiteiten naar aanleiding van de Panoreportage van 16 maart 2022 – 2243 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over machtsmisbruik aan universiteiten – 2245 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Kristof Slagmulder aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, en aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het machtsmisbruik van academisch personeel tegenover doctorandi – 2251 (2021-2022)	16

VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, en aan Benjamin Dalle, Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media, over het behalen van de eindtermen kritisch denken en mediawijsheid – 2129 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Voorzitter, ik heb deze vraag zowel aan minister Weyts als aan minister Dalle gesteld, omdat mediawijsheid uiteraard ook de verantwoordelijkheid van minister Dalle is. Ik dank beide ministers voor het voorbereiden van een gecoördineerd antwoord.

Uit de peilingsproef 'Kritisch denken, mediawijsheid en problemen oplossen' uit 2021 georganiseerd door het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen blijkt dat leerlingen uit de derde graad secundair onderwijs slecht scoren op het behalen van de eindtermen kritisch denken en mediawijsheid. Hoewel 70 procent van de totaal gepeilde leerlingen de eindtermen behaalt, concluderen de onderzoekers dat té grote specifieke groepen leerlingen die eindtermen niet bereiken. Er bestaat namelijk een groot verschil in het behalen van de eindtermen tussen leerlingen uit het aso, bso en tso. In het aso behaalt 92 procent van de leerlingen de eindtermen, in het tso maar 72 procent, en in het bso slechts 24 procent. Dat is uiteraard een onaanvaardbare kloof. Want die competenties zijn competenties die alle leerlingen dienen te halen, ongeacht de richting die ze volgen.

Het onderzoek bekeek welke andere kenmerken een invloed hebben op het resultaat. Leerlingen die een hoge tot zeer hoge participatie op school rapporteren, halen betere resultaten op die eindtermen. Ook thuistaal en sociaal-economische status blijken mee te spelen. Leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, behalen minder vaak de eindtermen dan leerlingen die thuis enkel Nederlands spreken. Leerlingen met een hoge sociaal-economische status behalen vaker de eindtermen dan leerlingen met een lage sociaal-economische status. Dat laatste geldt enkel voor de groepen aso en tso. In het bso zijn er geen significante verschillen tussen leerlingen met een hoge en lage sociaal-economische status.

De peilingsproef onderzocht ook hoe het gesteld is met de eindtermen rond probleemoplossend denken. Zo werd onderzocht of de leerlingen een dagplanning kunnen organiseren, een technisch probleem kunnen oplossen, een datum kunnen plannen en een studentenkamer kunnen inrichten. Uit die resultaten blijkt dat alle leerlingen moeite hebben met een meervoudig complex probleem en dat maar de helft van de leerlingen een technisch probleem kan oplossen. Daarbij vallen opnieuw de verschillen tussen de onderwijsvormen op, waarbij leerlingen uit het aso alweer beter presteren dan leerlingen uit de andere onderwijsvormen. Leerlingen uit het tso doen het op hun beurt beter dan leerlingen uit het bso.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat 78 procent van de bevraagde leerlingen al eens heeft gechat met iemand die hij/zij in het echte leven niet kent. 48 procent heeft al eens een foto of filmpje gedeeld met iemand die hij niet kent. 45 procent heeft al eens iets meegemaakt op sociale media waar hij zich zorgen over maakt of slecht door voelt. 17 procent was ooit slachtoffer van cyberpesten en 10 procent heeft zelf al iemand gecyberpest. Ten slotte geeft een derde aan geen dag zonder sociale media te kunnen. Maar dat laatste geldt ook voor ons, vrees ik.

Ministers, hoe evalueert u beiden de bevindingen uit dit onderzoek inzake kritisch denken, mediawijsheid en probleemoplossend vermogen?

Erkent u het belang van het aanleren van kritisch denken en het leren omgaan met de verschillende media bij jongeren, opdat ze goed kunnen functioneren in de maatschappij en zich op een goede manier kunnen informeren?

Wat zult u doen om de opmerkelijke verschillen tussen de leerlingen in het aso, tso en bso inzake mediawijsheid en kritisch denken weg te werken? Welke concrete acties plant u?

Op welke manier zult u, zowel vanuit uw bevoegdheid als vanuit de Vlaamse Regering, er samen voor zorgen dat álle jongeren, ondanks hun studie, kritisch leren denken en kritisch leren omgaan met media, zodat ze geen slachtoffer worden van desinformatie?

Ministers, ik dank u alvast voor uw antwoord.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: In onze huidige samenleving en maatschappelijke context waarin sociale media een grote rol spelen en er wel wat uitdagingen zijn, zoals fake news, kan het belang van vaardigheden als kritisch denken, mediawijsheid en problemen oplossen niet genoeg worden benadrukt.

Dat is dan ook de reden waarom we verleden jaar al voor de eerste keer een peiling hebben laten uitvoeren om na te gaan in welke mate deze eindtermen worden bereikt. Uw vraagstelling is ongetwijfeld een gevolg daarvan.

Ik wil graag een kanttekening maken. Het toetsen van die vaardigheden is een uitdagende oefening en laat zich niet volledig vatten door een schriftelijke gestandaardiseerde peilingstoets. Dat is een nuance bij het interpreteren van de resultaten.

Maar toch moeten we de resultaten ernstig nemen. Gemiddeld gezien behaalt 70 procent van de leerlingen de eindtermen. Dat is niet dramatisch, maar ook niet goed als we weten dat eindtermen minimumdoelstellingen zijn. Ik val vooral over de grote verschillen. We zien dat in het aso 92 procent van de leerlingen de eindtermen behaalt. Van de leerlingen in de derde graad van het beroepsonderwijs bereikt slechts 24 procent die minimumdoelstelling.

Ook het mediagebruik bij jongeren in het bso is niet geruststellend. Men heeft vastgesteld dat cyberpesten meer voorkomt in het bso: 30 procent van de leerlingen geeft daar aan al eens iemand te hebben gecyberpest, 41 procent zegt al eens zelf slachtoffer te zijn geweest van cyberpesten. In het aso en tso zijn deze cijfers gelukkig heel wat lager. Wat de dader betreft, is het slechts 3 procent in het aso en 6 procent bij het tso, in vergelijking met 30 procent in het bso. Wat het slachtoffer betreft, is dat in aso en tso ongeveer gelijk: 9 à 10 procent, in vergelijking met de 41 procent in het bso. Dat is toch wel heel opmerkelijk.

Wat ook geen positieve evolutie is, is dat leerlingen die meer gebruikmaken van sociale media en een meer positieve houding hebben tegenover sociale media, minder goede resultaten behalen.

Na de presentatie van de toetsresultaten werd de vraag gesteld waarom de leerlingen uit de drie onderwijsvormen dezelfde toets moesten afleggen. Dat was een bewuste keuze, niet alleen in functie van de vergelijkbaarheid van de resultaten, maar ook als signaal dat we de jongeren in het beroepsonderwijs niet alleen willen voorbereiden op de arbeidsmarkt, maar ook op een volwaardige participatie in de maatschappij. Ook voor deze jongeren willen we de lat hoog leggen en hen stimuleren om uit te groeien tot kritische, mondige burgers.

Deze vaardigheden zijn ook gevat door vakoverschrijdende eindtermen. Die eindtermen waren voor de scholen na te streven met de leerlingen, niet te bereiken. Wel, dit verandert met de nieuwe eindtermen die allemaal te bereiken zullen zijn, met uitzondering van de attitudinale eindtermen. Op dat vlak leggen we de lat met de nieuwe eindtermen wel degelijk hoger.

In de nieuwe eindtermen is een van de zestien sleutelcompetenties uit de basisvorming 'Digitale competentie en mediawijsheid'. Binnen die sleutelcompetentie zijn eindtermen opgenomen die het kritisch denken van leerlingen ten aanzien van media, digitale infrastructuur, digitale toepassingen en mediagedrag moeten bevorderen. De eindtermen voor de drie finaliteiten – aso, bso en tso – zijn in grote mate gelijkaardig. Op die manier is het de ambitie om de verschillen voor deze competentie tussen de onderwijsvormen zo klein mogelijk te houden. Dat is ook het geval voor de andere bevroegde sleutelcompetenties omtrent probleemoplossend denken en kritisch denken. In de toekomst wordt dat een onderdeel van de sleutelcompetentie 'Leercompetentie'. Het is de bedoeling dat die kan worden gekoppeld aan meerdere concrete leerinhouden.

Bovendien komen beide sleutelcompetenties in de toekomst al vroeger aan bod, met name vanaf de eerste graad. Ook daar leggen we de lat hoger.

Ik heb u toegelicht hoe we met die nieuwe eindtermen willen tegemoetkomen aan die peilingresultaten en de lat hoger willen leggen. Ik besef dat dit slechts een deel van het verhaal is. We moeten leerkrachten ook ondersteunen om die eindtermen te realiseren met hun leerlingen.

We zetten in op het ondersteunen van de schoolteams rond die thema's, onder andere via het kenniscentrum Digisprong, dat ook nieuw is, en via steun aan het kenniscentrum Mediawijs. Ik financier bijvoorbeeld de opleiding 'Eerste hulp bij cyberpesten' voor zorgcoördinatoren, leerlingbegeleiders en CLB-medewerkers.

Specifiek voor het beroepsonderwijs is de uitdaging om leraren te ondersteunen om meer algemeen te werken aan wat wij een krachtige leeromgeving noemen. We zien op het terrein dat verschillende scholen in de B-stroom met diverse leeromgevingen aan de slag gaan, maar er is weinig geweten over de effectiviteit van praktijken. Dat element hebben we mee opgenomen in de onderzoeksagenda, in de OBPWO-thema's (onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek) over het nagaan van de effectiviteit van deze leeromgevingen. Op grond van die onderzoeken zullen we ongetwijfeld aan de slag kunnen gaan met goede praktijken en inspiratie voor het volledige beroepsonderwijs.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Deze peilingresultaten mogen ons niet onberoerd laten. Ik ben verheugd te horen dat dat ook voor u het geval is. Het is alvast een goede zaak dat u die peiling hebt besteld. Dat is heel belangrijk, want meten is weten. Ik volg u verder ook als u zegt dat het toetsen van die vaardigheden niet zo evident is, omdat dat moeilijker is met een bevraging dan wanneer je dat kwalitatief of met een experiment zou kunnen doen. Een methode die vaak wordt gebruikt, is dat je leerlingen voor de computer zet en hen dingen laat doen. Zo wordt mediawijsheid vaak gemeten.

Het laatste deel van uw antwoord is het belangrijkste. Het is heel goed dat die eindtermen niet vrijblijvend zijn, maar dat ze effectief te behalen zijn. De centrale vraag is: hoe zullen we dat doen? Hoe zullen we dat realiseren? Hoe zullen we de leerkrachten bijstaan? Instrumenten zoals Digisprong zijn daarbij heel belangrijk. Alleen is het minstens even belangrijk dat wat via Digisprong wordt aangeboden ook effectief alle leerkrachten bereikt: de leerkrachten van aso, bso en tso van alle

scholen. Op dat vlak zouden we nog een tandje kunnen bij steken, om ervoor te zorgen dat alle initiatieven er staan.

U verwees naar het kenniscentrum Mediawijs en alles wat daar online, maar ook met concrete tools gebeurt inzake cyberpesten. Ik heb het gevoel dat die te weinig gekend zijn door leerkrachten en te weinig leerkrachten bereiken.

De cijfers met betrekking tot cyberpesten maken mij zeer ongerust. U weet allicht dat ik al drie keer een resolutie daarrond heb ingediend. We hebben hoorzittingen gehouden en daar staat concreet het voorstel bij om een kenniscentrum specifiek rond pesten en cyberpesten op te richten, omdat er wel heel wat kennis en expertise is, maar die gespreid is over verschillende universiteiten en instanties. Het zou een goede zaak zijn dat er één centraal punt is dat tools kan ontwikkelen voor het aanpakken van cyberpesten, want dat is een problematiek die we helaas niet onder controle krijgen. Hoe staat u daartegenover, minister?

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Voorzitter, in lijn met de minister wil ik graag aangeven dat onze fractie die vaardigheden van kritisch en probleemoplossend denken heel belangrijk vindt. Er komt enorm veel informatie op ons en ook op onze jongeren af. Het is dan ook erg belangrijk dat ze leren het echte van het valse nieuws te onderscheiden en kritisch te kijken naar dingen die op sociale media op hen afkomen, gewild of ongewild. Want we kunnen heel bewust naar bepaalde informatie zoeken, maar soms komt het ook gewoon op ons af en moeten we dat een plaats leren geven.

Dat groot verschil tussen aso, tso en bso valt uiteraard iedereen op. Wat dat kritisch en probleemoplossend denken betreft, wil ik graag ingaan op wat u zei over die krachtige leeromgeving. Het lijkt mij inderdaad heel belangrijk dat we leren hoe we onze jongeren daarin moeten scholen. De eerste reflex op basis van deze resultaten zou moeten zijn: voldoet mijn lesdidactiek, voldoet mijn lesinhoud? Temeer omdat het, zoals gezegd, vaardigheden zijn die over verschillende lessen heen gaan en die in elke les aan bod kunnen komen. Maar daarom is het soms moeilijk om ze te vatten.

De vraag stelt zich ook of wat ik dan aanbied voldoende is gericht op de doelgroep die ik voor me heb. Krijgt iedereen wel voldoende leeransen? Misschien was dat tijdens corona ook wel wat moeilijker. Het is belangrijk om na te gaan wat de invloed van corona op die resultaten was. In de peilingsproef wordt wel gevraagd naar de ervaringen rond corona in het onderwijs en het thuiswerk. Maar in welke mate hebben we zicht op de specifieke invloed van corona op deze percentages?

Op basis van die krachtige leeromgeving en het feit dat dat over vakken heen gaat, is het misschien niet slecht om dit gegeven als vast element in de inspectie mee te nemen. Want net omdat het over vakken heen gaat en het vaardigheden zijn, loopt het meer kans om minder te worden belicht in de verschillende vakken. Misschien is het voor de inspectie een opdracht om hier op heel regelmatige wijze naar te kijken en dit mee te nemen in het algemene inspectieonderzoek?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik heb enkele bijkomende vragen en een suggestie.

Eerst en vooral vraag ik mij af hoe het zit met de opleiding rond mediawijsheid van leerkrachten, zowel diegenen die in de opleiding zitten als diegenen die het al zijn. Zijn zij daar voldoende rond opgeleid? Is dat iets wat doorheen hun lesgeven waadt of niet? Dat is een vraag die ik wilde stellen in het kader van levenslang leren: zijn er een aantal suggesties mogelijk in die richting?

Een tweede vraag gaat over de mediacoaches in de scholen. Hoe zit het daarmee? Zit dat aantal in stijgende lijn? En vooral, zit het in stijgende lijn in het tso en het bso? Want daar situeren zich toch een aantal problematieken op het vlak van mediawijsheid.

Ten derde heb ik een suggestie. Misschien is het interessant om meer in te zetten op 'peer education', waarbij we bekende influencers samen met mediacoaches voor de klas zetten. Zij zijn rolmodellen en hebben dezelfde leeftijd. En we weten allemaal dat voor jongeren – en wellicht geldt dat ook voor ons – mensen die op hen lijken of die ze als rolmodel beschouwen, meer invloed hebben op hun doen en laten. Dat is een suggestie die ik zou willen doen. Minister, hoe kijkt u daartegenaan?

Loes Vandromme (CD&V): Collega's, ik sluit graag nog aan, al was het maar omdat ik het belangrijk vind mee te geven dat er, zoals de minister al aangaf, vakoverschrijdende eindtermen waren die na te streven zijn en dat er nieuwe eindtermen zijn die wel te bereiken zijn. Die sleutelcompetenties moeten wel worden bereikt en zijn ook finaliteitsgebonden.

Daarover heb ik een vraag, minister. Want als ik de nieuwe eindtermen voor leercompetenties bekijk, dan zie ik dat die eindtermen per finaliteit ontworpen zijn om inderdaad beter aan te sluiten bij de betrokken onderwijspopulatie. Als je dat van naderbij bekijkt, dan merk je dat er toch weinig differentiatie is. Minister, buigt de praktijkcommissie zich erover of de aansluiting op de betrokken onderwijspopulatie effectief gebeurt, om tegemoet te komen aan de vragen die uit de peiling komen?

Uit een passage in het rapport blijkt inderdaad dat de peiling van de eindtermen kritisch denken, mediawijsheid en problemen oplossen wellicht een van de laatste peilingen is die op deze manier wordt afgenomen in Vlaanderen. Op welke manier kunnen we Vlaanderenbreed nog zicht krijgen op die zaken die bijvoorbeeld over mediawijsheid gaan? Hoe kunnen we dat in de toekomst in beeld brengen?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het is inderdaad zo dat die competenties betreffende de eindtermen in de drie verschillende finaliteiten in dezen grotendeels gelijk zijn. Dat is ook een bewuste keuze, omdat we effectief willen dat we, als het gaat over kritisch denken, geen onderscheid maken tussen leerlingen van het aso, tso en bso. Op het vlak van kritisch denken en mediawijsheid willen we alle jongeren scholen. Ongeacht de onderwijsvorm moeten we proberen om iedereen tot een kritische burger te vormen.

U vraagt naar een nieuw kenniscentrum rond cyberpesten. Maar ik denk dat je dan toch met een serieuze overlap zult zitten. We hebben al andere initiatieven rond pesten en cyberpesten. En daarnaast heb je de twee kenniscentra: het kenniscentrum Mediawijs en het kenniscentrum Digisprong. Door de gecombineerde acties van beide kenniscentra zullen we ook ten aanzien van deze problematiek serieus wat vooruitgang kunnen boeken. Ik denk aan concrete acties zoals de opleiding Mediacoach, de beleidsplanner met aandacht voor mediawijsheid, het verspreiden van leermiddelen via KlasCement enzovoort. Misschien zou een apart kenniscentrum rond cyberpesten voor al te veel overlap zorgen.

Wat ik wil meegeven met betrekking tot het wapenen van de leerkrachten is dat het een van de kerntaken van de agogische begeleidingsdiensten is om de data-geletterdheid van leerkrachten te verscherpen en te verbeteren. Dat is regelmatig in deze commissie aan bod gekomen, zeker via de Gelegenheidsvoorzitter van deze commissie. In de eerste plaats was dat bedoeld om leerkrachten te kunnen voorbereiden om bekwaam te kunnen omspringen met de peilingsresultaten en die te kunnen analyseren en lezen. Maar dat zal natuurlijk ook op dit vlak, ten aanzien van de problematiek waarover we het nu hebben, positief bijdragen, omdat ze dan

beter met sociale media en ICT kunnen werken en, in afgeleide orde, hun leerlingen beter kunnen wapenen.

Binnenkort wordt er een werkgroep opgericht met de stakeholders en onderwijsverstrekkers om de resultaten van die peilingstoets verder te kunnen analyseren en daaromtrent acties op te zetten.

Het aantal mediacoaches in het tso en bso is grotendeels stabiel gebleven. Dat was een concrete vraag van de heer Danen.

Mevrouw Segers, u had het over diverse initiatieven. We hebben ook de initiatieven van de Conflixers via de Vlaamse Scholierenkoepel. Daarbij wordt ingezet op 'peer support' en leerlingen die elkaar ondersteunen op het vlak van cyberpesten.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Collega's, ik dank jullie om aan te sluiten. Dat toont dat het toch wel belangrijke resultaten zijn die ons moeten bezighouden en dat we toch nog veel werk aan de winkel hebben om die leerlijn mediawijsheid voor leerkrachten, zowel in de opleiding voor leerkrachten als in het onderwijs, concreet uit te werken.

Ons kenniscentrum Mediawijs heeft die leerlijn ontwikkeld. Er is een leerlijn mediawijsheid, maar ik heb nog altijd het gevoel dat die veel te weinig gekend is door de leerkrachten. Ik herhaal wat ik daarnet zei: we moeten er nog veel meer op inzetten om ervoor te zorgen dat alle leerkrachten worden bereikt.

Collega Danen heeft daar trouwens een terechte opmerking over gemaakt. Inzetten op de mediawijsheid van leerkrachten is echt essentieel voor alle leerkrachten van alle onderwijsvormen. Ik volg u daar ook volledig in, minister. Of het nu een leerling uit het bso, tso of aso is, we streven ernaar dat alle burgers mediawijs en kritisch door het leven kunnen gaan, zeker in deze tijden, waarin we zien hoe propaganda en fake news heel ontwrichtend kunnen werken en zelfs tot oorlogen kunnen leiden.

Er is effectief nog een probleem met leerkrachten, die vaak niet over sociale media durven te beginnen, omdat ze het gevoel hebben dat de 'digital natives', die jongeren zagezegd zijn, het beter weten dan zij en dat ze uitgelachen zouden kunnen worden. Daar is de suggestie van collega Danen om eens te kijken of we geen influencers kunnen inzetten. Uw collega Dalle is bezig met een code voor die influencers. We zouden die er ook bij kunnen nemen om de leerkrachten bij te staan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het tekort aan tolken Vlaamse Gebarentaal in het onderwijs
– 2135 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het tekort aan doventolken in het onderwijs
– 2167 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Minister, in het onderwijs hebben dove leerlingen recht op toegankelijkheid door middel van tolken Vlaamse Gebarentaal (VGT). Dat betekent concreet dat een dove leerling in het gewoon onderwijs vaak meerdere tolken nodig heeft om de dagelijkse les te volgen. Die staan dan constant in voor het tolken van alles wat er wordt gezegd in de klas en de omgeving voor de dove leerling. Maar vandaag is het steeds moeilijker om voldoende tolken VGT te vinden voor die leerlingen. Zo werden er in 2019-2020 in het Vlaamse onderwijs nog 39.868 lesuren tolk aangevraagd, maar bleven 9555 lesuren, of 24 procent, onbeantwoord.

In de beleids- en begrotingstoelichting (BBT) 2022 hebt u aangegeven dat u concrete stappen zou zetten om het tolkenstatuut te verbeteren. Een van die acties is het inschalen van de opleiding tot tolk VGT op masterniveau, sinds vorig jaar. De bestaande graduaatsopleidingen die aan de AP Hogeschool en aan de Arteveldehogeschool worden aangeboden, zijn daardoor uitdovend. De dovengemeenschap, de tolken en de aanbieders van de opleiding waren allen vragende partij om de opleiding op een hoger niveau aan te bieden, om zo de opleidingskwaliteit te versterken. Maar dat betekent ook dat door de afbouw van de graduaaten er slechts één masteropleiding tot tolk VGT overblijft, namelijk aan de KU Leuven. Dat dreigt het tekort aan tolken nog te versterken, vrezend wij.

Tolken VGT wijten het tekort onder andere aan het lage maximumuurloon dat Vlaanderen heeft vastgelegd voor tolken. Dat bedraagt vandaag 40 euro per uur, maar eind 2021 werd door de ministers van Onderwijs, Werk en Welzijn besloten om dat maximumuurloon tegen 2024 op te trekken tot 48 euro per uur. Dat is goed nieuws, maar ondanks die stijging halen ze bijlange niet het niveau van Brussel en Wallonië, waar tolken een maximumuurloon van respectievelijk 59 euro per uur en 55 euro per uur verdienen. In onze buurlanden verdienen tolken vaak zelfs nog meer. In Nederland is dat 57 euro per uur, in Frankrijk en Duitsland tot 75 euro per uur. Door dat lagere uurloon merken we dat er steeds minder voltijdse tolken zijn in Vlaanderen. In 2018 oefende maar één op de drie het beroep uit in hoofdberoep.

Daarom heb ik de volgende vragen, minister. Wat is de stand van zaken omtrent het verbeteren van het statuut van tolken, zoals gesteld in de BBT van 2022?

Wat zult u doen om het tekort aan tolken VGT in het onderwijs op te lossen? Op welke manier gaat u garanderen dat elke dove leerling in het gewoon onderwijs voldoende tolken VGT ter beschikking heeft om de les op een zo normaal mogelijke manier te volgen en te begrijpen?

Zult u samen met de Hogeronderwijsinstellingen bekijken op welke manier ook op de andere Hogeronderwijsinstellingen de masteropleiding tolken kan worden aangeboden? Gaat u die masteropleiding ook specifiek promoten, zodat er garantie is dat er voldoende tolken afstuderen?

Wat was voor u de reden om het maximale uurloon slechts tot 48 euro per uur te verhogen? Zult u, samen met de ministers van Welzijn en Werk, opnieuw bekijken of dat maximumuurloon nog extra kan worden verhoogd, zodat het ten minste hetzelfde niveau kan krijgen als in onze andere landsdelen?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik heb een gelijkaardige vraag.

Onlangs bracht De Standaard het verhaal van de achtjarige Wout. Wout werd doof geboren en communiceert via gebarentaal. Nadat hij eerst les volgde in het buitengewoon kleuteronderwijs, is hij nu ingeschreven in een gewone buurtschool.

Essentieel bij die overstap is natuurlijk de ondersteuning die Wout krijgt van tolken VGT.

Daar knelt voor veel kinderen met een auditieve beperking het schoentje. De ouders van Wout geven een aantal knelpunten mee in het artikel. Zo heeft Wout recht op een voltijdse tolk op school, maar dat geldt niet voor momenten buiten de klas, zoals speeltijden of klasuitstappen. Dat bemoeilijkt natuurlijk het sociaal contact met klasgenoten buiten de klasmuren. Bovendien is er al enkele jaren een acuut tekort aan tolken Vlaamse Gebarentaal. Daardoor vinden niet alle kinderen die recht hebben op ondersteuning, ook effectief een tolk. In het schooljaar 2019-2020 was het zo dat dove jongeren in totaal voor bijna tienduizend uur niet konden rekenen op een tolk tijdens de schooluren. Dat ondergraaft hun mogelijkheid om op volwaardige wijze les te volgen in het gewoon onderwijs, wat toch de bedoeling moet zijn.

Voor dat tolkente kort zijn er verschillende redenen. Mevrouw Segers verwees er ook al naar. Ik noem er twee. Ten eerste ligt het loon van de tolken in Vlaanderen een stuk lager dan in Wallonië en Brussel. In Vlaanderen is dat vandaag 39 euro per uur, in Wallonië 55 euro en in Brussel 59 euro per uur. Ten tweede is de opleiding ook ingeschaald op niveau 7 van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Dientengevolge kunnen de twee hogescholen die de opleiding tot nog toe aanboden, AP Hogeschool en Arteveldehogeschool, dat niet langer doen. Beide hogescholen laten hun opleiding uitdoven. De opleiding wordt momenteel enkel nog aangeboden aan de KU Leuven-campus in Antwerpen. Dat bouwt dus een extra drempel in voor wie tolk Vlaamse Gebarentaal wil worden.

In de commissie Onderwijs van 10 juni 2021 kwam dat laatste onderwerp al aan bod. Daar gaf u aan dat de twee hogescholen een nota bezorgden rond de toekomst van de opleidingen, en werd de mogelijkheid geopperd dat de Universiteit Gent ook een masteropleiding tot tolk Vlaamse Gebarentaal zou kunnen inrichten.

Is het volgens u een mogelijkheid om de ondersteuning van kinderen met een auditieve beperking ook door te trekken naar schoolmomenten buiten de klasuren, zoals de speeltijd of klasuitstappen?

Het loon van de tolken zou tegen 2024 opgetrokken worden tot 48 euro per uur. Dat is nog altijd lager dan het loon dat ze in Wallonië of Brussel ontvangen. Bent u daarover in overleg met uw collega's? Zo ja, is er marge om het loon op te trekken om naar een gelijkschakeling te gaan?

Hoe schat u het effect in van de herinschaling van de opleiding tot tolk Vlaamse Gebarentaal? Wat is de stand van zaken rond de toekomst van de opleidingen tot tolk Vlaamse Gebarentaal? Zijn er opties om de masteropleiding op meer verschillende plaatsen aan te bieden, bijvoorbeeld aan de Universiteit Gent, zoals u opperde in juni jongstleden? Denkt u dat dat voldoende zal zijn om de huidige nood te lenigen?

Plant u tot slot verdere initiatieven om te garanderen dat kinderen kunnen rekenen op voldoende ondersteuning door een tolk? Kunt u ons daar wat inzicht in geven?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Er zijn dus twee aspecten: ten eerste de verloning en ten tweede de opleiding. De verloning is natuurlijk een al lang aanslepende discussie. De vraag bestond al verschillende legislaturen. In Vlaanderen worden behalve in onderwijs natuurlijk ook in leef- en werksituaties tolkuren gefinancierd. Tussen de verschillende beleidsdomeinen proberen we wel gezamenlijke afspraken te maken over die ondersteuning en bijvoorbeeld hetzelfde uurloon.

Wat betreft de aanwending van de uren in het onderwijs, stel ik wel een beetje onduidelijkheid vast. De tolkuren mogen voor alle duidelijkheid gebruikt worden voor schooluren, maar mogen ook flexibel aangewend worden voor activiteiten die daarbuiten vallen, zoals klasuitstappen. De reële middagpauze in de school deelt de tolkprestatie altijd op in twee tolkopdrachten.

De voorbije jaren zijn er veel inspanningen gedaan in onderwijs om samen met de sector de bestaande administratieve regels maximaal te versoepelen. Er is ook een verhoging doorgevoerd van de beschikbare urencontingenten.

De invullingsgraad van die uren daalt echter. Dat wil zeggen dat voor steeds meer aangevraagde tolkopdrachten in leef- en onderwijssituaties geen geschikte tolk kan worden gevonden. In 2020 werd voor 1718 tolkopdrachten in een leefsituatie geen tolk gevonden door het Communicatie Assistentie Bureau (CAB). Voor onderwijs-situaties gaat het in datzelfde jaar om zo'n 8000 tolkuren gebarentaal en 2200 schrijftolkuren. Dat vergt dus wel enige actie.

De oplossing, die trouwens ook door de Beroepsvereniging Vlaamse Gebarentaal-tolken (BVGT) naar voren wordt geschoven, is de activering van meer tolken vanuit bijberoep naar hoofdberoep, waardoor we meer tolkuren zouden moeten kunnen invullen. Maar als je mensen daartoe wilt bewegen, moet je er natuurlijk voor zorgen dat de verloning aantrekkelijker wordt gemaakt. Daar ben ik het mee eens. Uit bevragingen blijkt ook dat tolken wel effectief bereid zouden zijn om de stap te zetten naar tolk als hoofdberoep als het uurloon en de kilometervergoeding zouden worden verhoogd. En net op dat vlak wil ik tot een voorstel komen, in samenwerking met de collega's van Werk en Welzijn. Daarbij reikt mijn ambitie wel hoger dan het plafond van 48 euro dat hier vermeld werd. Maar goed, ik zal in eerste instantie met mijn collega's van de Vlaamse Regering ter zake een akkoord proberen te bereiken.

Het klopt dat de graduaatsopleiding uitdovend is, als gevolg van de inschaling van de opleiding tot tolk VGT op masterniveau. De Arteveldehogeschool en AP Hogeschool Antwerpen gaan de opleiding nog inrichten tot en met het academiejaar 2024-2025. Dat is dus voor de studenten die nu al ingeschreven zijn, zodat die kunnen afstuderen. De Universiteit Gent heeft voorlopig beslist om de opleiding tolk Vlaamse Gebarentaal niet in te richten. Aan de KU Leuven wordt wel de masteropleiding toegepaste taalkunde aangeboden, met als mogelijke keuze Vlaamse Gebarentaal. Hopelijk kan ook de loonsverhoging, als ik daaromtrent een akkoord bereik, een bijkomende stimulans zijn voor het inrichten van een opleiding.

Ik geef ook nog mee dat tolken natuurlijk niet de enige vorm van ondersteuning is waarop we inzetten voor de doelgroep van dove en slechthorende leerlingen. Belangrijk in dit verhaal is ook het regelgevend kader dat ik voorbereid en dat het oprichten van een tweetalig onderwijsaanbod Nederlands en Vlaamse Gebarentaal in het gewoon basisonderwijs mogelijk zal maken. Daar zal ook les worden gegeven door een gebarentalige leerkracht in de Vlaamse Gebarentaal in de gewone basisschool. Dat is toch ook een novum. Dove leerlingen zullen in het geval van een tweetalig aanbod natuurlijk ook veel minder tolkuren nodig hebben in vergelijking met vandaag. Zelfs als er voor bepaalde vakken en onderwijsactiviteiten nog altijd tolkuren moeten worden voorzien, zal dat uiteindelijk veel minder zijn, omdat dove leerlingen geconcentreerd zitten in het aanbod en er dus maar één tolk voor de hele groep nodig is. Ik hoop er op die manier ook voor te zorgen dat er meer tolkuren beschikbaar zijn voor kinderen buiten het tweetalige aanbod in het basisonderwijs die nood hebben aan een tolk.

Binnenkort roepen we daarover trouwens een klankbordgroep van experts samen. De ambitie is om op 1 september 2023 te starten met zo'n tweetalig aanbod.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Bedankt, minister, voor uw toch bemoedigende antwoord. De analyse die u maakt, volg ik volledig.

Voor 25 procent van de aangevraagde uren werd geen tolk gevonden. We zitten dus met een nijpend tekort. Dat kunnen we ten eerste, denk ik, oplossen door het uurloon zo snel mogelijk op hetzelfde niveau te brengen als dat van Brussel, waar men 59 euro vergoeding krijgt. In Wallonië is het 55 euro. Dat uurloon moet op hetzelfde niveau worden gebracht, en ik ben blij te horen dat uw ambities ook hoger liggen dan de 48 euro die oorspronkelijk werd afgesproken. De tweede manier om het tekort op te lossen, is inderdaad het activeren van mensen in bijberoep, naar hoofdberoep. Het uurloon optrekken is één zaak, de kilometervergoeding is ook belangrijk. Ik denk dat u aan uw klankgroep ook de vraag zult moeten voorleggen van wat er nog meer moet worden gedaan om mensen te overhalen om tolk te worden in hoofdberoep.

Naast het verhaal van Wouter, die in de speeltijd geen tolk heeft en daardoor geïsoleerd dreigt te zijn, is er nog een probleem dat wordt gesignaleerd. Wanneer leerlingen de overstap overwegen naar het gewoon of buitengewoon onderwijs en ze met het oog op het volgende leerjaar al eens enkele weken gaan proberen mee te volgen, hebben ze tijdens die proefperiode geen recht op tolkuren. Dat is natuurlijk heel bizar, want zo kunnen ze die proefperiode niet echt doorlopen. Bent u bereid om te kijken of dat kan worden uitgebreid naar de proefperiode die leerlingen doorlopen?

Ik hoor dat u van plan bent die tweetalige opleiding in het basisonderwijs op te richten, zodat er kan worden lesgegeven aan dove kinderen in gebarentaal. Dat is een hele goede zaak, want daar is al zeer lang vraag naar. Dat is dus ook zeer bemoedigend.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Er zijn natuurlijk tal van problemen die wat samenkomen. Er is een steeds grotere vraag naar tolkuren, en daarnaast is er steeds minder aanbod. Dat is dus een gigantisch onevenwicht. Ik geef wel even mee dat er in de periode 2016-2017 wat vooruitgang of verbetering was, maar dat het aantal onopgeloste tolkuren – zoals dat heet – sinds 2018 toegenomen is. Ik weet niet precies waaraan die stijging te wijten is, allicht aan het feit dat er dus steeds minder aanbod is en steeds meer vraag. Dan krijg je dit soort uren. Dat is het probleem. de vraag is: hoe lossen we dat op?

Uit rapporten stel ik vast dat een aantal mensen die als tolk afgestudeerd zijn, weliswaar tolk in hoofdberoep zijn, maar niet alle uren binnen dat hoofdberoep invullen, omdat ze dan te weinig verdienen, en daarnaast een ander bijberoep dan tolk hebben. Andersom zijn er een aantal tolken die een ander hoofdberoep hebben, en tolken in bijberoep. Dat zorgt er natuurlijk voor dat de in theorie beschikbare uren niet helemaal worden ingevuld.

Ik heb nog een bijkomende vraag voor u. Ik lees in een wat ouder rapport, althans van eind 2018 of 2019, dat er in 2019 een tiental studenten tolk afstudeerden. In 2020 waren het er wat meer, een kleine twintig. Weet u hoeveel studenten tolk vorig jaar afstudeerden en wat de vooruitzichten zijn naar de komende jaren? Als er natuurlijk weinig mensen afstuderen, zal het probleem allicht nog veel groter worden. Dat is een bijkomende vraag die ik voor u heb, en ik hoop natuurlijk dat de klankbordgroep tot bijkomende inzichten komt waarop u uw beleid kunt enten, maar ik zal daarover opnieuw vragen stellen als die heeft plaatsgevonden.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Collega's, jullie weten dat dit een thema is dat mij nauw aan het hart ligt. Ik heb er al een aantal keer vragen over gesteld en anderhalf jaar geleden eigenlijk ook al gewezen op het probleem dat zich hier stelt. We wisten natuurlijk dat, als je gaat herinschalen in niveau 7, die graduaatsopleidingen in afbouw moeten en de AP Hogeschool en de Arteveldehogeschool die opleidingen niet meer zullen aanbieden. Dan heb je een vlotte doorstroom naar een masteropleiding nodig, als je die wilt. Ik denk dat die er eigenlijk niet geweest is, want het is ongelooflijk zonde dat er aan de UGent geen masteropleiding georganiseerd wordt.

Als je ziet hoeveel expertise daar zit, zelfs in de persoon van de vicerector. Vandaag is er maar een optie meer: een masteropleiding in Antwerpen, en het is dan nog een taaloctie binnen de toegepaste taalkunde. Er is dus minder opleidingsaanbod, alvast op masterniveau.

Het tweede punt is dat er door de steeds meer geïntegreerde samenleving ook meer vraag is naar de basisopleiding voor professionelen in het werkveld. Vroeger kwam je dan in de graduaatsopleidingen terecht. Die zijn daarvoor uitermate geschikte en, naar ik meen, zijn daarvoor jaarlijks een honderdtal mensen ingeschreven bij de AP Hogeschool en de Arteveldehogeschool. Waar moeten die honderdtal studenten vandaag naartoe? Dat is natuurlijk de grote vraag.

Vandaar mijn vragen aan u, minister. Vindt u het maatschappelijk voldoende dat er op masterniveau enkel in Antwerpen een optie Vlaamse Gebarentaal is, en dan nog eens binnen een opleiding, namelijk toegepaste taalkunde? En zo nee, op welke manier zult u de universiteiten – eender welke – ondersteunen om die richting toch op masterniveau in te richten?

Wordt er ook gewerkt aan een basisopleiding voor tolk Vlaamse Gebarentaal voor professionelen en dat dus in meerdere jaren?

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Ik denk dat ik toch wel mag zeggen dat onze fractie heel tevreden is met het feit dat de uurlonen vervoegd omhoog getrokken zullen worden. Het lijkt ons ook een logisch gevolg van de verhoging van de kwalificatiestructuur. Ik denk inderdaad dat dat het beroep iets aantrekkelijker zal maken, aangezien in het rapport van de Beroepsvereniging van de Vlaamse Gebarentaal-tolken van 2019 slechts 12 procent aangaf dat ze financieel onafhankelijk kunnen zijn met de huidige verloning.

Ergens vind ik het ook wat vreemd. Die 40 euro is waarschijnlijk wel bruto, maar als je dat in een schoolweek van 24 uur zou zetten, kom je toch op een redelijk bedrag uit. Als je het in een 36-urige week zou plaatsen, is het zelfs een mooi bedrag. Ik denk dat we er toch mogen van uitgaan dat iedereen die zich in dat beroep wil gooien, waarschijnlijk wel een voltijdse invulling kan hebben, vermits er een tekort is aan tolken. Collega Danen heeft de nuance tussen hoofdberoep en bijberoep inderdaad gemaakt. De mensen willen inderdaad wat schipperen om ervoor te zorgen dat ze financieel toch voldoende binnenkrijgen, maar dat was toch een kleine bedenking die ik zijdelings wilde maken.

Door de vraagstellers wordt ook de vergelijking gemaakt met de buurlanden, die een hoger uurloon hebben. Ik weet niet of er ook zicht is op het feit of er daar dan ook tekorten zijn of dat men daar wel voldoende tolken heeft? Een hoger uurloon zal inderdaad stimuleren, maar is misschien niet de enige oplossing, alhoewel uit de enquête die ik daarnet noemde ook wel blijkt dat 30 procent van de tolken in bijberoep bereid zou zijn om de overstap te maken als de verloning iets hoger zou zijn. Het is dan inderdaad wat af te wachten of een verhoging van 40 euro naar

48 euro voldoende is. De kern is natuurlijk dat we proberen om de onbeantwoorde aanvragen maximaal terug te dringen.

Minister, een bijkomende vraag die ik wilde stellen ging over dat initiatief van Doof Vlaanderen, maar u hebt er nu zelf al aan gerefereerd. Zij stimuleren inderdaad de ontwikkeling van bilinguaal, bicultureel onderwijs, dus met Vlaamse Gebarentaal naast het gesproken Nederlands. U geeft aan dat u een mogelijke start ziet in 2023, dat zal dan het schooljaar 2023-2024 zijn. Dat lijkt me inderdaad heel goed nieuws. Kunt u daar al wat concreter over zijn? Zal dat hier en daar een proefproject zijn? Zal dat wat regionaal gespreid worden? Kunnen we daar misschien al iets concreets over horen?

Ten slotte nog een laatste vraag: wij denken dat een samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn belangrijk kan zijn om Vlaamse Gebarentaal ook in de eerste levensjaren van dove kinderen binnen te brengen, zeker wanneer zij horende ouders hebben die de taal niet machtig zijn, zodat zij een goede basis hebben wanneer ze naar de kleuterschool overgaan. Hoe staat u daar tegenover? Zijn er eventueel al initiatieven vanuit Welzijn? Kunnen we dat ook binnen Onderwijs eventueel opnemen?

Loes Vandromme (CD&V): Ik sluit me aan bij deze vragen omdat ik ook zelf eerder al vragen heb gesteld over het tweetalig onderwijs. Het is fijn dat we daar goed nieuws over krijgen en ik hoor ook graag hoe we die operationalisering kunnen zien.

Minister, het is misschien ook wel belangrijk om de link te leggen met de tolken Vlaamse Gebarentaal, met name over wat hun specifieke rol zal zijn in dat tweetalig onderwijs. Eventueel zal daar dan een nieuw statuut nodig zijn dat dan ook opnieuw de aantrekkelijkheid verhoogt. Hoe zult u daar verder mee aan de slag gaan?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Wat de arbeidsomstandigheden betreft, wil ik snel schakelen. Het gaat over een lang aanslepend conflict waarover in het verleden een aantal engagementen zijn aangegaan die vervolgens niet werden gehonoreerd. In 2010 had men een groeipad vooropgesteld waarvan uiteindelijk enkel de eerste trap is genomen. Het ging over één echte sprong, meer bepaald een verhoging in 2013 met 2 euro. Al de rest is achterwege gebleven. Vanaf 2013 was er dan nog enkel een indexering van het loon.

Het gaat over een serieuze budgettaire implicatie maar als we daar een stap vooruit kunnen zetten, zal dat absoluut leiden tot het aantrekkelijker maken van de job, en tot meer instromende kandidaten en dus studenten.

Het debat over het recht op tolkuren is nog een moeilijkere oefening die moet worden gemaakt en is niet bepaald van dien aard dat het tekort zal worden opgevuld, wel integendeel, het zal misschien nog meer krapte veroorzaken. Ik hoop ook dat dit kan leiden tot meer opleidingen want vooralsnog zijn die nog beperkt. Maar het is ongetwijfeld een zelfversterkend effect dat het aantrekkelijker maken van de arbeidsvoorwaarden hopelijk ook zal leiden tot meer kandidaten voor de organisatie van de opleiding en tot meer kandidaten voor de opleiding. Ik zal dit zeker ter sprake brengen in het overleg dat ik regelmatig heb met de Vlaamse Inter-universitaire Raad (VLIR).

Uit de cijfers voor 2017 blijkt dat 88 procent van de uren toen werd ingevuld onder dezelfde voorwaarden als vandaag. Ik denk dat de concurrentie op de arbeidsmarkt daar absoluut negatieve vruchten heeft afgeworpen, alleszins negatief wat ons betreft.

De klankbordgroep gaat net over dat tweetalig onderwijs, dus niet over de andere materies. Ik hoop op dat vlak snel met meer concrete informatie te kunnen komen maar ik wacht de dialoog nog even af. Voor alle duidelijkheid, het gaat niet specifiek over tolkuren maar wel over het tweetalig aanbod. We zijn goed aan de slag met heel deze problematiek maar we zullen niet alle wensen en dromen kunnen realiseren. Dat kan ik absoluut niet hard maken maar we zetten onmiskenbaar stappen vooruit, zowel op het vlak van de opleiding als op het vlak van de verloning. Daarnaast kan ook aan de slag worden gegaan met een tweetalig onderwijs. Dat zijn belangrijke stappen vooruit. Wanneer we spreken over dat tweetalig onderwijs is de idee om te werken met de ankerscholen zoals we ook doen met hoogbegaafden. We proberen de expertise te concentreren en focussen op kinderen die snel leren. Maar nu spreek ik voor mijn beurt. Ik hoop dat de klankbordgroep op dat vlak wat concrete resultaten kan afleveren.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Minister, ik dank u voor de bijkomende antwoorden en bemerkingen. Ik heb het misschien gemist maar ik heb u niet horen zeggen op welke manier u in dialoog zult gaan met de andere universiteiten om ervoor te zorgen dat bij meer dan één universiteit een dergelijke opleiding wordt gegeven. Vroeger had de VUB een vak Vlaamse Gebarentaal maar dat bestaat daar nu ook niet meer.

Voorts kijk ik heel erg uit naar het werk dat binnen die klankbordgroep zal gebeuren. Ik hoop dat zij een manier kunnen bedenken om meer incentives te geven dan alleen de verloning om te kiezen voor een dergelijke studie en om daar een voltijds beroep van te maken.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik denk dat tolk Vlaamse Gebarentaal een veel-eisende job is die veel engagement vraagt maar ook een job is waar men heel veel arbeidsvreugde uit haalt. Maar natuurlijk moeten de arbeidsomstandigheden dan ook goed zijn. Ik houd opnieuw een pleidooi om werk te maken van die betere arbeidsvoorwaarden zodat we de capaciteit die er in theorie is, volledig kunnen gebruiken. Verder pleit ik voor het organiseren van meer opleidingen. Als er maar één opleiding in Antwerpen wordt georganiseerd binnen Toegepaste Taalkunde, is dat heel erg beperkend en zal men heel veel kandidaat-studenten missen die daar initieel misschien wel zin in hebben. Maar doordat die opleiding in Antwerpen en niet op een andere plaats en binnen Toegepaste Taalkunde plaatsvindt, zal men wellicht een aantal van die mensen uitsluiten. Ik pleit er dan ook voor werk te maken van bijkomende opleidingen, misschien in Gent maar misschien ook aan de andere kant van het land.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over klachten over machtsmisbruik bij universiteiten
– 2230 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Katia Segers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de aanpak van het grensoverschrijdend gedrag door professoren aan de Vlaamse universiteiten naar aanleiding van de Panoreportage van 16 maart 2022
– 2243 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over machtsmisbruik aan universiteiten
– 2245 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Kristof Slagmulder aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, en aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het machtsmisbruik van academisch personeel tegenover doctorandi
– 2251 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): De voorbije weken werd met de regelmaat van de klok melding gemaakt van feiten van al dan niet seksueel getint grensoverschrijdend of problematisch gedrag van docenten of leidinggevenden aan Vlaamse universiteiten. Ook machtsmisbruik is een regelmatig terugkerende klacht. Dat maakte de Panoreportage van vorige week woensdag heel duidelijk.

We hoorden onder andere het schrijnende verhaal van Gregor die samen met andere doctoraatsstudenten aan de alarmbel trekt. Het gaat om getuigenissen over pesterijen en vernederingen, een financiering die stopgezet dreigt te worden, verlof dat niet kan doorgaan, dagelijkse scheldtirades enzovoort. Het zijn allemaal zaken waar we even stil van werden.

Proffen hebben natuurlijk altijd een machtspositie ten aanzien van doctoraatsstudenten, dat kan niet anders. Zij staan in voor de begeleiding maar ook het beoordelen van de voortgang van doctoraatsonderzoek. Dat is eigen aan die job. De overgrote meerderheid doet dit ook correct en goed, maar proffen die dit niet doen en hun macht misbruiken, moeten er uiteraard uit. Doctoreren zou een van de mooiste jobs ter wereld moeten zijn en dat is het ook wat mij betreft, maar voor de studenten uit de reportage was het een absolute hel. Dat kan zeker niet de bedoeling zijn.

De parallel met de klachten van de afgelopen maanden over grensoverschrijdend gedrag is snel te trekken. Het gaat dan over misbruik vanuit een hiërarchische positie. Wie onderaan de ladder staat, is bijzonder kwetsbaar. Het misbruik moet worden gemeld bij de mensen die boven je staan, en dat is niet evident. Het gevolg is dat velen zwijgen, uit angst.

De hiërarchische verhouding mag niet belemmerend werken, wat nu wel gebeurt. Voor ons is het dan ook duidelijk dat die interne meldpunten, ondanks een groeiend aantal meldingen, niet in elke situatie het juiste instrument zijn.

Ik heb twee weken geleden al opgeroepen tot het oprichten van een centraal en onafhankelijk meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag. Maar dat moet een breed meldpunt worden. Ook gevallen van machtsmisbruik, fraude of ander wan-gedrag moeten daar gemeld kunnen worden.

Het is heel erg dringend, minister. Ik begrijp dat evaluaties belangrijk zijn, maar ik denk dat we nu echt moeten ingrijpen. We moeten investeren in een veilig onderwijsklimaat, waarin personeelsleden en studenten elkaar motiveren en elkaar zo goed mogelijk maken in hun vak. Dat is een houding die vandaag broodnodig is om goed onderzoek, goede debatten, en soms ook kritiek ter zake, te stimuleren.

Daarom heb ik de volgende vragen:

Wat is uw visie op de verschillende klachten?

Bent u bereid om versneld een centraal en onafhankelijk meldpunt voor misbruik in het hoger onderwijs op te richten?

Bent u van plan om, gezien de vele getuigenissen, in overleg met de instellingen andere bijkomende maatregelen te nemen om te verhinderen dat dergelijke klachten blijven ontstaan of verder in de kiem gesmoord worden? Ziet u een rol voor uzelf bij deze verandering? Hebt u al gesprekken gehad met de hogescholen en universiteiten of de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)?

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Er is al veel over gezegd, maar het is ook wel een onthutsende en belangrijke problematiek: de verhalen over grensoverschrijdend gedrag in het hoger onderwijs blijven de actualiteit beheersen. Bovenop de #metoo gerelateerde verhalen werd op 16 maart in de Panoreportage duidelijk dat machtsmisbruik van promotoren ten opzichte van doctorandi en postdocs binnen de academische wereld verwoestende vormen aanneemt. Het is een machtsmisbruik dat de dromen en ambities van getalenteerde jonge onderzoekers breekt en finaal ons wetenschappelijk potentieel fnuikt. Iedereen wordt daar slechter van.

In 2020 werden bij de UGent op 1 jaar tijd 35 meldingen gemaakt rond gevallen van machtsmisbruik. Aan de KU Leuven waren er 473 registraties van grensoverschrijdend gedrag, al gaat dat om een brede groep onderwerpen, zowel om machtsmisbruik, stress als in mindere mate ook seksueel grensoverschrijdend gedrag.

In de Panoreportage komt het machtsmisbruik van twee professoren van de UGent en KU Leuven aan bod. Dat zijn mensen die een uitgebreid netwerk bezitten, vooraanstaand academisch onderzoek leveren en veel aanzien genieten. Dit gaat ten koste van hun medewerkers die ze door misbruik van hun macht, destructief behandelen en weggagen uit de academische wereld.

De betrokkenen hebben wel een klacht ingediend, maar merken dat er binnen de universiteiten weinig tot niets gebeurt met de meldingen. Verschillende interne procedures draaien op weinig of niets uit. Uit de reportage van Pano blijkt dat de bestaande procedures, meldpunten en acties van de rectoraten onvoldoende hun werk doen en onvoldoende gekend zijn. Bovendien is er ook geen bijstand voor mensen die grensoverschrijdend gedrag moeten ondergaan.

Dat machtsmisbruik is dus een realiteit, en de omvang ervan is vandaag onduidelijk, zoals collega Warnez al zei. Het gros van de professoren doet zijn job met heel veel passie, in het begeleiden van studenten, om het beste uit hen halen. Maar de rotte appels moeten eruit. Dat moet stoppen. We stellen vast dat de universiteiten blijkbaar tot op vandaag zelf niet voldoende het heft in eigen handen nemen. Ik heb het dan over alle universiteiten, ook de mijne.

Daarom de volgende vragen, minister.

Hebt u ondertussen samengezeten met de hogeronderwijsinstellingen of de VLIR, om de problematiek die aan het licht kwam in de Panoreportage aan te kaarten, grondig te bespreken en acties op te leggen? Zo ja, welke conclusies trekt u uit dat overleg en welke acties bent u van plan te ondernemen?

Op welke manier gaat u ervoor zorgen dat jonge academici die een melding of klacht neerleggen te allen tijde worden beschermd tegen de verdere acties van de pleger en worden ondersteund op het vlak van hun mentaal welzijn?

Op welke manier wilt u ervoor zorgen dat alle studenten en doctoraatsstudenten op een veilige manier kunnen studeren en zodoende dus beschermd zijn tegen grensoverschrijdend gedrag van mensen die misbruik maken van hun macht?

Bent u bereid om een algemene evaluatie uit te voeren van de meld-, klacht- en tuchtprocedures van de hogeronderwijsinstellingen?

Zo ja, gaat u er ook voor zorgen dat dit door een externe instantie gebeurt? Gaat u ook onderzoeken wat er de voorbije jaren fout is gelopen met de procedures?

Ten slotte, bent u ook bereid om een onafhankelijk, extern meldpunt op te richten?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): De meldingen van grensoverschrijdend gedrag die in de reportage naar voren kwamen, beroepen zich op meer dan vijfhonderd meldingen aan de twee universiteiten die genoemd werden in de reportage. Allicht is dat maar het topje van de ijsberg en gaat het over veel grotere aantallen. Dat moet ons toch wel grote zorgen baren, vooral omdat bepaalde vormen van grensoverschrijdend gedrag een bijzonder grote impact hebben, en jonge levens kunnen verwoesten. Daar moeten wij als overheid, en als burger in het algemeen, heel waakzaam voor zijn. Waar we kunnen, moeten we ingrijpen, en ervoor zorgen dat het niet meer gebeurt.

Wat opvalt, is dat de verhalen van grensoverschrijdend gedrag heel wat gemeenschappelijke kenmerken hebben. Er is vaak sprake van macht, waar men zich moeilijk tegen kan weren, wegens de vermeende of reëel te verwachten consequenties voor het slachtoffer. Dat werkt verlamdend. Ik heb dat ook vorige keer gezegd toen het ging over seksueel grensoverschrijdend gedrag: als je zoiets aanklaagt, bijvoorbeeld als doctoraatsstudent, dan zeg je bijna: ofwel ga ik eruit, ofwel gaat de promotor eruit. Het is bijna onmogelijk dat beide nog aan boord blijven. Ik kan me voorstellen dat dit voor de zwakste of meest kwetsbare partij in die kwestie heel verlamdend kan werken.

Daarnaast is er sprake van 'dagelijkse tirannie', pesterijen en vernederingen. Uit de getuigenissen blijkt ook dat de professoren in kwestie vaak nog steeds aan de slag zijn aan de universiteit, in dezelfde functie, terwijl de problemen aanhouden. Dat is een onwerkbaar en onwenselijke situatie. Daarom heb ik de volgende vragen.

De interne procedures om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken laten vaak te wensen over. Zoals een getuigenis het verwoordde: 'Het interne systeem geniet

niet meer het vertrouwen om meldingen in te dienen.’ Deelt u die mening? Wat gaat u doen om de procedures op punt te laten stellen?

Het blijkt ook dat de in de reportage genoemde universiteiten de zaken doorgaans niet kordaat genoeg aanpakten, maar ze integendeel jarenlang lieten aanslepen. Wat zijn volgens u de oorzaken van deze lethargische aanpak? Wat gaat u daaraan doen?

Ik bevroeg u enkele weken geleden over het Charter Grensoverschrijdend Gedrag en de evaluatie daarvan door de rectoren. Ondanks alle goede bedoelingen bleek dat slechts drie van de vijf universiteiten vandaag een meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag hebben. U antwoordde me toen dat u de regeringscommissarissen zou gelasten met een soortgelijke evaluatie. Bent u van plan de opdracht van de commissarissen uit te breiden zodat binnen de scope van de evaluatie grensoverschrijdend gedrag in ruimere zin en machtsmisbruik meegenomen worden?

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Er werd door de collega’s al heel wat gezegd. De afgelopen maanden raakten inderdaad heel wat mistoestanden bekend rond seksueel grensoverschrijdend gedrag in het hoger onderwijs. Er is daar blijkbaar wel wat meer aan de hand, want de Panoreportage van vorige week toonde dat er ook heel wat grensoverschrijdend gedrag is in de vorm van machtsmisbruik vanwege zelfstandig academisch personeel (ZAP’ers), en dan vooral van bepaalde professoren met aanzien, tegenover de doctorandi. In de reportage werd een weinig fraai beeld geschetst, door getuigenissen van meer dan dertig doctoraatsstudenten over pestgedrag, vernederingen, beledigingen, scheldtirades, narcisme, seksisme, extreme druk, publicatiedwang, dreigementen in verband met de financiering, gevoel met wetenschappelijke data, onduidelijke geldstromen, financiële fraude, enzovoort en zo verder.

Minister, deze wantoestanden hebben vaak ernstige gevolgen. Dat gaat van extra stress en psychosociale problemen bij de doctorandi tot het stopzetten van het doctoraat. Ik weet ook wel dat dit slechts over een heel beperkt deel van de professoren gaat. De overgrote meerderheid gedraagt zich perfect normaal, maar deze kleine groep die misbruik maakt van zijn gezagspositie, moet – wat het Vlaams Belang betreft – niet alleen worden opgevolgd, maar ook gesanctioneerd.

En daar wringt net het schoentje: hogeronderwijsinstellingen treden nog altijd niet streng op tegen dit machtsmisbruik. De UGent en de KU Leuven lieten deze zaken jarenlang aanslepen. Na tientallen meldingen over machtsmisbruik kregen de twee professoren waarop werd ingezoomd slechts beperkte sancties. De twee gevallen zijn dan ook maar een topje van de ijsberg omdat veel slachtoffers het grensoverschrijdend gedrag niet durven te melden uit schrik voor ergere pesterijen of voor hun academische toekomst. Ook haken veel betrokkenen die de problemen wel willen aanklagen af, enerzijds omdat de procedures te lang duren en te weinig effect hebben, anderzijds omdat ze al dan niet subtiel worden afgeraden om echt formeel klacht in te dienen. Dit leidt tot weinig opvolging, amper sancties en malafide professoren die gewoonweg hun gang kunnen blijven gaan. Studenten worden wandelen gestuurd en rectoren doen alsof hun neus bloedt.

Minister, hoe reageert u op de getuigenissen en bevindingen uit de genoemde Panoreportage?

Zult u in overleg treden met de VLIR en eventuele andere betrokken stakeholders? Is hier in het verleden al overleg rond geweest? Indien ja, waarom bracht dit dan amper zoden aan de dijk?

Vele slachtoffers stellen geen vertrouwen te hebben in de interne meldpunten van de instellingen. Daarom wordt gepleit voor een onafhankelijk centraal Vlaams meldpunt. Zal de regering dit op poten zetten?

De zaak melden is één ding, een goede opvolging iets anders. Die duurt vaak lang, is erg ontransparant en loopt dus mank bij de instellingen. Plant de regering een audit van de interne tuchtprocedures binnen de hogeronderwijsinstellingen bij machtsmisbruik van academisch personeel om de knelpunten beter in kaart te brengen?

Hogeronderwijsinstellingen hebben als autonome instellingen veel vrijheid bij het opzetten van de regels en procedures van hun tuchtreglement, zoals de bepaling van de verjaringstermijn. Zal er vanuit Vlaanderen extra regelgeving komen jegens de instellingen die de zaken zowel uniformer als efficiënter maakt?

Er wordt ook gepleit om, wegens van de onafhankelijkheid van de tuchtcommissie, deze weg te halen uit de instellingen en dus een externe tuchtcommissie in het leven te roepen. Gaat de regering hierop in?

Welke eventuele andere initiatieven zult u nemen om dergelijke wantoestanden in de toekomst zoveel als mogelijk te voorkomen om de universiteit als veilige leer-, werk- en onderzoeksomgeving te garanderen?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Collega's, ik deel het ongenoegen en de verbazing die velen hier etaleren omtrent de verschillende berichten over grensoverschrijdend gedrag aan onze instellingen hoger onderwijs, zowel over het seksueel grensoverschrijdend gedrag als over het machtsmisbruik die in de Panoreportage aan bod kwamen. Dat zijn twee verschillende dingen die soms op een hoopje gegooid worden, maar dat is eigen aan zo'n mediafocus.

Het rapport van de VLIR – dat ik in tempore non suspecto, namelijk een jaar geleden, gevraagd had – over de implementatie van het Charter Grensoverschrijdend Gedrag aan de universiteiten, verwacht ik eerstdaags. Ik heb wel al met de VLIR, de VLHORA en de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) samen overleg gehad hierover, alsook met de VLIR en VLHORA apart. Ik heb hen duidelijk gemaakt dat ik er zicht wil op hebben of het charter werd geïmplementeerd, op welke manier dat gebeurde en of dit alles al dan niet goed werkt.

Voor mij zijn die drie zaken essentieel. Ik gaf aan de instellingen drie punten mee. Eén, een extern meldpunt: een neutraal en centraal meldpunt, extern aan de instellingen, dat laagdrempelig is en waar expertise opgebouwd kan worden. Het mag niet exclusief zijn, in sommige gevallen kan een nabij en laagdrempelig meldpunt een oplossing betekenen naargelang de concrete situatie, de wensen en verlangens van de klager/slachtoffer of melder. Er moet zeker de optie zijn voor een extern, neutraal meldpunt.

Ten tweede moet er terugkoppeling zijn naar de melder en een goede opvolging. Drie, de slinger mag ook niet doorslaan in de verkeerde richting, bemiddeling kan in veel gevallen een oplossing bieden. Niet alle klachten of meldingen moeten dezelfde weg afleggen. De praxis toont aan dat bemiddeling een oplossing kan bieden, die mogelijkheid mag niet verdwijnen.

Voor de personeelsleden geldt reeds de welzijnswet en is er dus al enige bescherming, maar voor de studenten is dat er voorlopig nog niet. Dat is zeker een manco. Er zijn wel vertrouwens- en ombudspersonen aangesteld binnen de instellingen, maar hun rol is niet steeds duidelijk en niet altijd gelijk voor alle hogeronderwijsinstellingen.

Concreet wil ik zowel op preventief als curatief vlak minimale garanties verankeren in de Codex Hoger Onderwijs. Ik geef u tien punten mee: Een: duidelijker procedures met aandacht voor de verschillende rollen. Twee: bekijken wanneer het al dan niet wenselijk is dat collega's oordelen over collega's. Drie: de termijnen voor het indienen van een klacht of melding. Vier: de bescherming van de melder. Vijf: gelijke basisrechten voor studenten en voor personeel. Zes: het uitwerken van een wettelijk statuut voor de vertrouwenspersoon voor studenten. Zeven: het professioneel opleiden van de vertrouwenspersoon voor studenten via bijscholing. Acht: een centraal onafhankelijk meldpunt. Negen: het bijhouden van een centraal register van meldingen per hogeschool en universiteit met een duidelijk onderscheid tussen schrijfrechten en leesrechten met respect van het beroepsgeheim. Tien: het garanderen van een goede communicatie naar de studenten, doctorandi en personeelsleden van alle rechten en een wegwijs in de te volgen procedures.

Tot slot wil ik met de universiteiten bekijken of we een universeel gedragen gedragscode voor het zelfstandig academisch personeel kunnen ontwikkelen aangepast aan de academische wereld van vandaag. Van een ZAP-lid wordt zeer veel verwacht. Een debat over wat van een ZAP-lid vandaag wordt verwacht, lijkt me voor alle partijen een meerwaarde. De jongere generatie gaat duidelijk op een andere manier te werk dan de oudere, maar dit brengt natuurlijk de vraag naar boven wat er wordt verwacht van professoren in hun dagelijkse relatie met doctorandi en studenten, ook op het vlak van de selectie en aanduiding. Hier reik ik ook graag de hand naar de Vlaamse Vereniging van Studenten en de Jonge Academie.

Er is vandaag meer dan ooit draagvlak voor een cultuurverandering, de inzichten zijn de afgelopen maanden snel gewijzigd. Die cultuurverandering moeten we effectief doorvoeren. Dat draagvlak moeten we omarmen.

Zoals gezegd wacht ik nog het rapport af van de universiteiten waar misschien bijkomende beleidsaanbevelingen in staan.

Het rapport over de implementatie van het Charter Grensoverschrijdend Gedrag aan de hogescholen is door het regeringscommissariaat aangeleverd. Ik heb de VLIR en de VLHORA gesommeerd om die evaluatie uit te voeren. Dezelfde opdracht gaf ik aan de regeringscommissarissen, en ik heb ook gevraagd om concrete suggesties over te maken.

Deze twee oefeningen wil ik zo snel mogelijk tot een goed einde brengen, en daarmee heb ik aangegeven wat mijn aandachtspunten zijn. Dit moet resulteren in een betere aanpak van heel de situatie.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Dank, minister, voor het uitgebreide en ook actiegericht antwoord. Ik denk dat dat nodig is op dit ogenblik, gezien de vele meldingen tijdens de afgelopen weken en maanden.

Ik ben ook heel tevreden met uw antwoord dat er nu echt wordt overgegaan naar een onafhankelijk Vlaams meldpunt, extern van de universiteiten en de hogescholen. De timing daarvan heb ik gemist, misschien kunt u dat nog verduidelijken. Wanneer zou u dat kunnen lanceren? Dat moet op zich, denk ik, niet zo heel erg moeilijk zijn, maar u kunt me ook tegenspreken, uiteraard.

Ik ben ook wel tevreden dat er op twee sporen wordt gewerkt. Enerzijds met de VLIR en de VLHORA, maar ook vanuit de regeringscommissarissen. Het is goed dat dat een apart spoor is. Voor de duidelijkheid: betekent dat dan dat er twee rapporten komen, zowel van de VLIR en de VLHORA als vanuit de regeringscommissarissen die het misschien eerder vanuit een ietwat externere blik kunnen aanschouwen?

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Dank, minister, voor uw uitgebreid antwoord, dat ik kan smaken. De problematiek is dermate belangrijk dat we vanuit de politiek echt wel gedwongen worden om actie te ondernemen. Ik ben zeer verheugd dat u achter de idee staat van een centraal onafhankelijk meldpunt. Dat is een neutraal meldpunt, dat is heel belangrijk. Maar dat mag inderdaad ook niet wegnemen dat de meest laagdrempelige initiatieven binnen de universiteiten ook nog kunnen bestaan. Ik heb, net als collega Warnez, de vraag tegen wanneer u dat voorziet.

Ik kijk samen met u uit naar het rapport over de implementering van het charter. U zegt dat het eerstdaags wordt opgeleverd. Het zou fijn zijn als u dat dan ook met ons zou delen zodat we dat kunnen bekijken. Het is, denk ik, ook een goed idee van u om bij een college van regeringscommissarissen dergelijk rapport op te vragen.

Van de tien punten die u hebt opgesomd waren de drie eerste al zeer goed. Maar toen viel mijn internet uit, ik heb niet kunnen volgen wat het verder nog precies omvat, maar ik zal dat in het verslag van deze vergadering nalezen.

Essentieel is inderdaad ook de opvolging van slachtoffers en de communicatie daar. In alle cases die we al hebben gehoord, zie je dat er misschien wel met de meldingen wordt aan de slag gegaan, allicht te traag of niet, maar dat de slachtoffers het gevoel hebben dat er niets gebeurt omdat ze niets meer vernemen. Die opvolging en communicatie is wel heel essentieel.

U verwees naar de welzijnswet en u zei dat studenten daar niet onder vallen. Wel, de assistenten van het academisch personeel (AP) vallen daar wel onder, maar niet de bursalen. Heel veel van de doctoraatsstudenten zijn bursalen. We moeten kunnen bekijken op welke manier bursalen – of het nu een beurs van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) of welke andere beurs is – daar toch ook onder kunnen vallen.

Die gedragscode voor het ZAP is een goed idee. Ik ben daar absoluut voor te vinden. Maar ik wil toch ook de problematiek eventjes wat uitbreiden. Het ZAP heeft alles te maken met de financiering van het hoger onderwijs waarvan ik echt vind dat we dat moeten durven herbekijken. De financiering van de universiteiten is zo exclusief gericht op output, onderzoeksoutput en publicaties dat het onderwijs dreigt ten onder te gaan. Dat onderwijs wordt vaak ondergewaardeerd door professoren maar het maakt ook dat de werkdruk van professoren zo immens hoog is, onmenselijk hoog is eigenlijk, al zal ik niets vergoelijken. Dat in combinatie met macht en onmetelijke verwachtingen vergroot volgens mij ook de kans op misbruik, zoals dat aan het licht werd gebracht in Pano.

U hebt het over een gedragscode. Ik zou graag hebben dat we daarin ruimer bekijken wat we kunnen doen om professoren beter hun job te kunnen laten doen. Dat vind ik heel belangrijk.

Ten slotte sta ik volledig achter uw suggestie om de Jonge Academie hierbij te betrekken.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik heb een informatieve bijvraag bij uw antwoord. U sprak over het charter dat u zou laten evalueren, onder andere door de regeringscommissaris. Een paar weken geleden hebt u dat al gezegd, onder andere op mijn vraag. Zou dat grensoverschrijdend gedrag in ruimere zin, dus niet alleen het seksueel grensoverschrijdend gedrag, worden geëvalueerd? Want tot nu toe

namen we aan dat vooral dat laatste een probleem was aan de universiteiten, maar het is veel ruimer dan dat. Kunt u ons daar wat meer verduidelijking bij geven?

Wij als partij en ikzelf ook als persoon – gelukkig valt dat vaak samen – zijn heel erg voorstander van een centraal meldpunt. Dat is nuttig en nodig, maar zal het probleem niet oplossen. Het probleem is vaak dat er binnen bepaalde faculteiten en instellingen een cultuur is die maakt dat grensoverschrijdend gedrag of machtsmisbruik bijna endemisch aanwezig is. Hoe kunnen we preventief optreden, zodat we kunnen vermijden dat dat machtsmisbruik almaar verdergaat? Ik weet dat er daarop geen pasklaar antwoord is, maar het lijkt mij goed dat we vertrekken vanuit de rapporten die u hebt gevraagd, om van gedachten te wisselen en een samenhangend en consequent beleid te voeren. Misschien kunnen we ook eens over het muurtje kijken, naar het buitenland. Ik weet niet hoe de situatie daar is, maar ik neem aan dat dit geen exclusief Vlaamse aangelegenheid is. Misschien kunnen we dan ook leren uit buitenlandse voorbeelden of een buitenlandse aanpak.

We gingen er vroeger van uit dat professoren sowieso supermensen waren. Maar ondertussen heb ik gemerkt dat we weinig supermensen onder ons hebben. Er zijn er wel een aantal, maar ze zijn schaars. Verwachten dat iemand én een fantastische wetenschapper is én een fantastische collega én een fantastische werkgever én een vertrouwenspersoon, dat allemaal in één persoon ... Dat is niet altijd het geval. Hoe kunnen we dat personeelsbeleid wat meer enten, ook bij professoren of in situaties zoals faculteiten vaak zijn samengesteld, om te vermijden dat er machtsmisbruik wordt gepleegd? Het is vooral van belang dat professoren die zelf aanvoelen dat ze hun personeel niet goed begeleiden, raad kunnen vragen of een opleiding kunnen volgen om dat te verbeteren. Dat zijn geluiden die ik heb opgevangen, in die Panoreportage, maar ook nadien in persoonlijke contacten.

Dat waren mijn bijkomende vragen en opmerkingen.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord.

Ik heb een aantal positieve geluiden gehoord, zoals het instellen van een extern centraal meldpunt en meer garanties op terugkoppeling richting de melder. Dat is inderdaad een stap in de goede richting.

De bestrijding van grensoverschrijdend gedrag kan natuurlijk niet zonder preventie en daarom is het van belang dat die doctorandi goed worden geïnformeerd en gesensibiliseerd in wat ze kunnen doen bij dergelijk machtsmisbruik. Daar moet zeker op worden ingezet. Een andere vorm van preventie zijn preventieve acties en de sensibilisering van die zogenaamde ZAP'ers, het zelfstandig academisch personeel, die deze studenten begeleiden voor wat betreft hun taken en verantwoordelijkheden ten opzichte van de doctorandi die ze begeleiden, alsook ander personeel dat onder hun toezicht aan onderzoek doet. Ook daarop moet er worden ingezet. Ik hoop dat er initiatieven zullen worden genomen.

In de Panoreportage hoorden we ook dat een van die professoren tegen wie een klacht liep, therapie moest volgen, maar dat hij die zelf moest gaan zoeken. Het probleem is dat er vaak helemaal geen hulp is, niet voor het slachtoffer, maar ook niet voor diegene die aan machtsmisbruik deed. Hoe kijkt u daarnaar, minister? Hoe zult u ervoor zorgen dat er ook daarin verandering kan komen?

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Minister, ik ben namens onze fractie ook heel blij met uw antwoord. Ik kan daar kort over zijn. Wanneer denkt u dat dit werkelijk

operationeel wordt? Ik vrees namelijk dat het een werk van lange adem zal zijn. We moeten ook niet gaan denken dat met een charter alles een-twee-drie opgelost zal zijn. We hebben het hier in de plenaire vergadering ook al een paar keer gezegd, collega's, dat het een algemene maatschappelijke evolutie is. Het zal heel wat tijd vergen om die te keren.

Ik wil daar nog bij zeggen dat het ook belangrijk is – begrijp mij alstublieft niet verkeerd – dat de slinger, die duidelijk helemaal naar de verkeerde kant, de kant van het machtsmisbruik, was doorgeslagen, nu niet helemaal naar de andere kant doorslaat en het onmogelijk maakt voor mensen die te goeder trouw zijn en die geen misbruik maken, om nog een normale werkrelatie te hebben, ook met doctoraatsstudenten of met ander academisch personeel. Je moet je ook nog wel een beetje comfortabel kunnen voelen bij elkaar. Dat is algemeen in de samenleving ook zo.

Maar wij vinden het dus voor alle duidelijkheid een goed initiatief. Wanneer treedt het in werking?

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Het is inderdaad een belangrijke vraag die door verschillende fracties gesteld wordt. Het is niet omdat wij geen vraag gesteld hebben, dat we dit thema niet behartigen en niet heel belangrijk vinden. Het is collega Tavernier die dat normaal opvolgt, maar zij is sinds vorige week ziek en het blijkt dat ze dat nog enige tijd zal zijn. Ik wil haar dus ook beterschap wensen. We zullen haar blijkbaar even moeten missen. Daarom behartig ik dit thema even in haar plaats.

Uiteraard zijn we allemaal, zoals geschetst is door de collega's, een beetje geschrokken van de Panoreportage, die echt dat machtsmisbruik naar voren heeft gebracht. Uit de manier waarop dat gekaderd is en de vraag die daar ook gesteld werd, en ook in de commentaren achteraf op de Panoreportage, blijkt dat er een heel grote vraag is naar een overkoepelend meldpunt, omdat men zich toch niet helemaal comfortabel voelt bij het meldpunt dat op de universiteit aanwezig is of de vertrouwenspersoon die daar zou zijn, vanwege de verwevenheid die er daar natuurlijk ook is. Het is dus heel goed, minister, dat u bereid bent om daar werk van te maken.

De vragen naar de rapporten van de VLIR en de VLHORA zijn gesteld. Het meldpunt dat actief moet worden gemaakt, daar moet uiteraard wat decretaal werk aan voorafgaan. U hebt aangegeven dat dat zo snel mogelijk in orde zal worden gebracht. Ik vermoed dat we het daar nog even mee moeten doen qua timing, maar als dat concreter wordt, horen we dat uiteraard graag.

Ik wilde ook even ingaan op het manco in de welzijnswet dat u aangaf. Collega Segers is er ook wat dieper op ingegaan. Zij heeft de juiste bewoordingen gebruikt: doctoraatsstudenten zijn natuurlijk nog altijd studenten, maar zijn ook wel wat meer, want zij krijgen ook een vergoeding voor het verwerken van hun doctoraat. Zij hebben dus ook een bepaald statuut. Ik begrijp uit uw antwoord dat zij daar nu niet in kunnen worden opgenomen, maar de vraag is wat er nodig is om dat wel te laten gebeuren. Wordt daar momenteel dan ook werk van gemaakt? Is men daarmee bezig?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, collega's, ik heb hier in het verleden inderdaad zelf ook al vragen over gesteld. Ik heb zelf ooit nog aan een universiteit gewerkt als wetenschappelijk medewerker en heb een aantal dingen daarvan ook kunnen ervaren, vanwege de concurrentie: er is maar één plaats en vele gegadigden. En

dan is de sfeer ook onder doctoraatsstudenten niet altijd even top, om het zo te zeggen.

Minister, ik denk dat u hier heel belangrijke stappen naar voren schuift. Ik onthoud een aantal dingen die ik voor mezelf heb genoteerd. Collega Danen zei al dat proffen geen supermensen zijn. Ik denk dat dat juist is. Maar ik heb toch ook vastgesteld dat instellingen hoger onderwijs en universiteiten soms ook in de maatschappij de morele vinger opsteken naar anderen, maar nu zelf vaststellen dat ze in eigen rangen een aantal dingen niet gezien en niet opgemerkt hebben.

Dat is een vaststelling. Ik spreek daarover geen waardeoordeel uit, maar het is wel een niet onbelangrijke vaststelling dat het toch wijder verspreid is, ook op plaatsen waar men vroeger zei: "Bij ons gebeurt dat niet." Dat is één.

Twee, u sprak in uw antwoord al over vertrouwenspersoon, ombudsman, tucht-procedure, meldpunt. Als dat centraal meldpunt er komt, minister – en daar heb ikzelf in het verleden ook al een pleidooi voor gehouden –, dan moet het voor iedereen ook wel duidelijk zijn waar je moet zijn, en waarvoor, als student of doctoraatsstudent, maar ook als prof. Die communicatie moet wel duidelijk zijn. Ik wil daartoe oproepen, dat we die communicatie duidelijk maken, samen met de VVS.

Wat betreft de rechten van studenten en personeelsleden klopt het inderdaad dat er bij de personeelsleden speciale statuten zijn. Er zijn AP'ers (Academisch Personeel), BAP'ers (Bijzonder Academisch Personeel), er zijn doctoraatsstudenten op kredieten van de universiteit, doctoraatsstudenten van het FWO en er zijn doctoraatsstudenten die werknemer zijn. Ik denk dat het heel duidelijk is dat we de rechten van iedereen die aan de universiteit zit, in welke hoedanigheid dan ook, moeten meenemen, minister. Mijn oproep is ook om ervoor te zorgen dat er in de definiëring niet een of andere categorie uitvalt, maar dat al wie aan de universiteit of een instelling hoger onderwijs tewerkgesteld is, rechtstreeks of indirect via projecten, wordt meegenomen.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Bedankt voor de vele tussenkomsten, suggesties en bemerkingen allerhande. Ik merk dat er wel een groot draagvlak is ten aanzien van de tien punten die ik aanhaalde. Het zal inderdaad wel, zoals collega Rutten terecht opmerkte, een proces van iets langere adem zijn. Ik zou daaromtrent eerst ook met de hogeronderwijsinstellingen een duidelijke consensus en een duidelijk draagvlak willen afkloppen. De operationalisering ervan zal vervolgens wel wat voeten in de aarde hebben. Enerzijds is er, ten aanzien van enkele aspecten, ongetwijfeld een aanpassing van het decreet Hoger Onderwijs nodig. Andere elementen kunnen via andere besluitvormingsprocedures worden geconcretiseerd.

Voor alle duidelijkheid – daar werden ook wat vragen over gesteld –, ik ambieer wel de aanpak van alle vormen van grensoverschrijdend gedrag, zowel via het preventieve als het curatieve luik. We moeten echt proberen dit momentum te vatten, hier wat klaarheid in te scheppen en stappen te zetten.

Ik moet nog een slag om de arm houden in verband met de timing waarnaar gevraagd werd. Enerzijds zijn er de sporen op grond van de rapportering door de regeringscommissaris en door de hogeronderwijsinstellingen zelf. Ik heb daarrond binnen de week nog contacten, en ik hoop daarmee ook te kunnen landen, maar zekerheid heb ik daarover nog niet. Ik moet ook nog een slag om de arm houden aangaande de discussies met collega's. Als het bijvoorbeeld gaat over een centraal meldpunt, dan zijn er plots veel gegadigden. Ik zou ook niet willen dat het een strijd wordt om wie dat centraal meldpunt mag organiseren. Ik heb daarin niet echt een punt van geloof. De vraag is dan of dat onder Onderwijs valt, of onder het

mensenrechteninstituut, onder Justitie, enfin, er zijn nog wel wat mogelijkheden te bedenken. Daar moeten we dus nog even over afstemmen.

Ik denk dat het belangrijkste is dat we in concreto snel kunnen landen, onder andere in verband met die tien punten. We moeten een geruststellend signaal kunnen geven in de richting van het hoger onderwijsveld, dat we het momentum effectief met beide handen aangrijpen om daar een cultuurverandering tot stand te brengen. Dat is vooral de bedoeling.

Ik weet dat u op hete kolen zit in verband met de timing. Ik heb daarover dus binnen de week nog concreet overleg met de belangrijkste partijen. Ik hoop dat dit kan landen, maar ik kan dat nog niet hard maken. Ik denk dat in dezen de timing ondergeschikt is aan het uiteindelijke resultaat. Dan kunnen we voor veel langere termijn een effect hebben, dan enkel voor het concrete momentum.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Dank, minister, voor de antwoorden en, collega's, voor het debat hierover.

Ik denk dat we een aantal goede punten gehoord hebben, bijvoorbeeld dat doctoraatsbursalen onder de welzijnswet kunnen vallen. Ik vind het ook een heel goede suggestie van collega Danen om het ZAP niet als supermensen te beschouwen, maar dat ze gewoon goed zijn in een bepaald onderdeel van hun vak. Een goede onderzoeker is geen goede manager en zeker ook niet per definitie een goede lesgever. Ik denk dat we dit ook wel wat breder moeten bekijken in het kader van een ZAP-beleid.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (Vooruit): Dank, minister, voor de bijkomende antwoorden. Misschien wil ik toch nog wel met iets belangrijks beginnen. U zegt dat de timing ondergeschikt is, maar we mogen dit momentum – zoals u zelf zegt – niet laten liggen om doortastende veranderingen aan te brengen.

Ik ben heel benieuwd naar wat de tien punten precies waren. Ik ga dat zeker direct nalezen. Alleszins is het voor mij heel belangrijk dat we het centraal meldpunt krijgen, dat de klachten anonimiseert maar ook rapporteert aan Vlaanderen, zodat u als minister van Onderwijs zicht hebt op de omvang van het probleem. We hopen dat we dat kunnen zien afnemen.

Het is heel essentieel dat er aan de universiteit ook gevraagd wordt om hulp en bijstand aan de slachtoffers te verlenen. Er is een goede communicatie nodig en we moeten de universiteiten vooral aansporen om werk te maken van die cultuuromslag. Machtsmisbruik gaan we nooit de wereld uitkrijgen. Het gebeurt overal. Maar in zo'n atmosfeer van een universiteit waar je én de combinatie hebt van een strenge hiërarchie én een onwaarschijnlijk strenge competitie – ik heb het daarnet in mijn tussenkomst ook gezegd – is dat zeker zo. Er is een ongelooflijke harde werkdruk op professoren die alles moeten kunnen en voor wie de tijd en het werk nooit stopt want het is altijd meer en meer en meer. Die cultuuromslag moet worden gemaakt, zodat men beseft dat men macht heeft, maar dat men die niet mag misbruiken. We moeten deftige protocollen maken.

Die cultuuromslag moet de universiteit uiteraard zelf maken, maar we moeten hen daar mee helpen. Ik kijk heel hard uit naar het rapport van de VLIR met de resultaten van de implementatie van het charter.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik stel voor dat we op het moment dat de rapporten er zijn, zowel die van de VLIR en ook die van de regeringscommissarissen, een gedachtewisseling houden, misschien wel een hoorzitting, als de timing dat toelaat. Maar ik denk dat het wel belangrijk genoeg is om daar tijd voor te maken.

Ik merk ten slotte wel een grote consensus, kamerbreed, om het probleem ten gronde aan te pakken. Ik denk dat we het voor 80 procent eens zijn, zodat we misschien een gezamenlijk initiatief kunnen nemen richting regering zodat er werk wordt van gemaakt. Ik zou dat heel interessant vinden, mochten we dat in deze commissie kunnen bereiken.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Ik hoop alleszins dat er snel maar vooral degelijke oplossingen komen die ervoor zorgen dat het machtsmisbruik en het grensoverschrijdend gedrag in onze hogeronderwijsinstellingen maximaal bestreden kunnen worden. Dit gedrag is onaanvaardbaar en moet steeds sterk veroordeeld en gesanctioneerd worden. Daarom willen wij als het Vlaams Belang naast de oprichting van een extern onafhankelijk Vlaams meldpunt dat er ook een grondige doorlichting van de huidige tuchtprocedures komt in het hoger onderwijs. Indien hier tekortkomingen naar boven komen, dan is het opzetten van een externe tuchtraad nodig en er moet zeker verder worden ingezet op een betere preventieve sensibilisering en een versterking van het statuut van de doctoraatsstudenten.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.